

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

چگونه توانستیم مشکل گذاشتن اسم‌های توهین‌آمیز توسط دانش‌آموزان بر روی یکدیگر را حل کنیم؟

احمد احمدی، عباس عرب

دانشجوی دانشگاه فرهنگیان، گرایش آموزش ابتدایی

Ahmadahmadi7717@gmail.com

09154872260

دکترای مدیریت آموزشی، مدرس دانشگاه فرهنگیان

Aarab24@yahoo.com

چکیده:

زمینه: امروزه نه تنها در مدرسه بلکه در کوچه و خیابان دانش‌آموزان و افراد بسیاری را می‌بینیم که با انواع اسامی و لقب‌ها یکدیگر را صدا می‌زنند، از آنجا که این اسامی ناظر بر ویژگی یا صفتی در فرد است که مورد تمسخر یا تحقیر فرد دیگر قرار می‌گیرد، اثرات مخربی بر سلامت روحی دانش‌آموزان دارد. هدف: این پژوهش با هدف بررسی عوامل و انگیزه‌های بکارگیری اسامی و القاب توهین‌آمیز و پیدا کردن راهکارهایی جهت کم‌رنگ کردن این عوامل و انگیزه‌ها و در نهایت بهبود مشکل انجام شده است. روش: این پژوهش کیفی، کاربردی و اقدام‌پژوهی عملی می‌باشد. برای تشخیص این مشکل دانش‌آموزان از پرسشنامه، مصاحبه نیمه ساختار یافته و بدون ساختار با والدین، دانش‌آموزان و سایر کارکنان مدرسه استفاده شد. در این پژوهش از تکنیک سه سویه‌سازی به منظور سنجش روایی تاییدی و برای پایایی از روش موازی‌سازی با شباهت 74 درصدی در پاسخ‌های متخصص به مصاحبه نیمه ساختار یافته مربوطه استفاده شد. یافته‌ها: در این پژوهش مجموعه راهکارهایی هم‌زمان توسط معلم، خانواده و خود دانش‌آموزان اجرا شد که از بین راهکارهای اجرایی، اجرای مقررات کلاسی بیشترین تاثیر را دارا بود سپس ایجاد فضای صمیمانه و برخورد محترمانه خانواده در درجه بعدی قرار داشت و سایر راهکارها در نقش مکمل به ترتیب تاثیر خود را گذاشتند. نتیجه‌گیری: پس از سنجش دوباره نتایج موجود در پرسشنامه‌ها، انشاءها و آنچه که در رفتار دانش‌آموزان دیده می‌شود می‌توان بهبود مشکل را در دانش‌آموزان کلاس مشاهده کرد. در نهایت به معلمان پیشنهاد می‌شود نسبت به گفتار و شوخی‌های دانش‌آموزان حساس باشند و در اجرای قوانین موجود در کلاس بطور قاطع برخورد کنند.

کلمات کلیدی: اسامی توهین‌آمیز (لقب)، پر خاشگری کلامی، اقدام‌پژوهی، آموزش ابتدایی

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

1- مقدمه:

عرصه تعلیم و تربیت، از مهم‌ترین زیرساخت‌های تعالی همه‌جانبه کشور و ابزار جدی برای ارتقای سرمایه انسانی در عرصه‌های مختلف است. تعلیم و تربیت فرایندی تعالی‌جویانه، تعاملی، تدریجی، یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی است، که به منظور هدایت افراد جامعه به سوی آمادگی برای تحقق آگاهانه و اختیاری مراتبی از حیات طبیعه در همه ابعاد است، که زمینه‌های مناسب تکوین و تعالی پیوسته هویت دانش‌آموزان را در راستای شکل‌گیری و پیشرفت جامعه صالح اسلامی فراهم می‌آورد. مبانی و ارزش‌های مبتنی بر دین اسلام یا سازگار با آن مشتمل بر سلسله مراتبی از ارزش‌هاست که ناظر بر همه ابعاد زندگی انسان است، هویت انسان مجموعه‌ای از بینش‌ها، باورها، گرایش‌ها، اعمال و صفات آدمی است، از این رو نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین شده نیست، بلکه حاصل تلاش و توفیق شخص و تا حدودی متأثر از شرایط اجتماعی است به همین دلیل برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نیازهای گوناگون دانش‌آموزان و جامعه در کلیه ساحت‌های تعلیم و تربیت، هدف و محتوا و بهره‌گیری از روش‌های متفاوت در طراحی، تولید، اجرا و ارزشیابی از برنامه‌ها پایبند باشد. (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، 1390)

انتظار می‌رود دانش‌آموزان طی دوره تحصیلات مدرسه‌ای در مجموعه عناصر پنجگانه: تعقل، ایمان، عمل، علم و اخلاق به مرتبه‌ای از شایستگی‌های پایه دست یابند برای مثال در حیطه اخلاق از فرد انتظار می‌رود تقدم بخشیدن منافع ملی بر گروهی، جمعی بر فردی و تعهد به ارزش‌های اخلاقی از جمله: صدق، صبر، احسان و رأفت، حسن خلق، حیا، خویشتن‌داری، نوع دوستی و تکریم والدین و معلم را در شئون و مناسبات فردی و اجتماعی رعایت کنند. (برنامه درسی ملی، 1391) اهمیت اخلاق و تربیت اخلاقی، اختصاص به اسلام و جامعه‌های اسلامی ندارد انسان خواه متدین به دینی آسمانی باشد یا نباشد هیچگاه بی‌نیاز از اخلاق و تربیت اخلاقی نیست در دوران معاصر در کشورهای غربی به دنبال پیشرفت‌هایی که در زمینه علوم تجربی بدست آمد به تدریج اصول اخلاقی و توجه به فضائل و به دنبال آن توجه به تربیت اخلاقی کمرنگ و حتی در مواردی نیز با اخلاق و فضائل اخلاقی مبارزه شد اما اخیراً به سبب آسیب‌های جدی که از این ناحیه به سلامت جامعه و افراد وارد شده توجه به اخلاق و فضائل اخلاقی و به دنبال آن توجه به تربیت اخلاقی افزایش چشمگیری پیدا کرده است. (داوودی، محمد، 1398)

فضائل و رذائل اخلاقی در ابعاد فردی و اجتماعی و رعایت حسن و قبح اخلاقی سرنوشت زندگی فرد را تعیین می‌کند. اخلاق خوب یکی از عوامل موفقیت هر فردی در جامعه است و اهمیت آن تا حدی زیاد است که پیامبر اسلام حضرت محمد(ص) هدف از بعثت و رسالتش را تکمیل اخلاق و ارزش‌های انسانی می‌داند و خداوند نیز یکی از عوامل موفقیت حضرت رسول را اخلاق خوب ایشان می‌داند. (جهان بزرگی، احمد، 1391)

ظلم کودکان از کجا می‌آید؟ بالاخره بچه‌ها بی‌گناه و بی‌دفاع به دنیا می‌آیند... چرا اینقدر شر در وجودشان هست که همکلاسی هایشان را از روی لذت مسموم می‌کنند و به درمانده‌ها می‌خندند؟ در واقع اینها واقعیت‌های زمان ماست. یک کودک معمولی هر روز هزاران صحنه خشونت و تمسخر ضعیفان را در تلویزیون می‌بیند. او می‌تواند چند حریف را تنها در یک دقیقه با یک "تیرانداز" کامپیوتری "کشتن" کند، و او آن را به عنوان یک هنجار در نظر می‌گیرد. به علاوه، رفتار پرخاشگرانه سرپرست خانواده، که امروزه غیر معمول نیست نیز موثر است. و باور کنید، اگر چنین کودکی در مدرسه خودش مورد تمسخر قرار نگیرد، با کمال میل به دیگران خواهد پیوست و به دانش‌آموز دیگری با آنها توهین می‌کند. با استثنائات نادر متأسفانه، کودکان می‌توانند ظلم بسیار بیشتری نسبت به بزرگسالان نشان دهند، بنابراین غیر معمول نیست که یک کودک معمولی و در نگاه اول مورد آزار همکلاسی‌های خود قرار گیرد. (ارنساft، دیان، 1401)

1-1 بیان مسئله:

پرخاصگری در میان کودکان و نوجوانان یک مشکل اجتماعی جدی است که در سال‌های اخیر به سرعت گسترش یافته است مسائلی مانند: انضباط کنترل کلاس درس و مدیریت فرایند یاددهی-یادگیری در موفقیت فعالیت‌های آموزشی نقش اساسی دارند واقعیت اینست که رفتارهای دانش‌آموزان در مدارس مشکلات گسترده‌ای ایجاد کرده است در بسیاری از مدارس معلمان خود به تجربه این واقعیت‌ها را دریافت می‌کنند مشکلاتی مانند تاخیر در ورود به مدرسه، گریز از مدرسه،

¹ Dian Ernsoft

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

نافرمانی، بی‌حرمتی، خشونت، مخالفت، ایجاد مزاحمت و ... مطالعات نشان می‌دهد که قریب به 40٪ از دانش‌آموزان ابتدایی و متوسطه با تمسخر، آزار، اذیت و قلدری مواجه هستند. (شاچار² و همکاران، 2016)

این نوع رفتارها ریشه در عوامل اجتماعی دارد بسیاری از متخصصان طرد کودکان توسط والدین، فقر، وضعیت نامناسب اقتصادی-فرهنگی، تأثیر همسالان و ... را از علل رفتارهای مشکل‌آفرین برمی‌شمارند. (شعبانی، حسن، 1401) بدون تردید اگر افراد در کودکی از جانب دوستان و هم مدرسه‌ای‌ها، معلمان، خواهر و برادر یا اقوام تحقیر و مسخره شوند دچار آسیب‌های روحی و درهم‌شکسته می‌شوند و بدلیل باوری که کودک به اینگونه افراد دارد مفهوم بی‌ارزشی را کاملاً در خود نهادینه می‌کند. (فوروارد، سوزان³، 1401)

مسئله معاشرت واقعا مسئله بسیار مهمی است حتی حرکات دوست روی انسان اثر می‌گذارد چه برسد به سبک صحبت کردن و لغاتی که استخدام می‌کند و الفاظی که بر زبان جاری می‌سازد (تهرانی، مجتبی، 1398) هریک از واکنش‌ها طبیعی ما مانند ترس خشم و اندوه می‌تواند اطلاعات زیادی درباره شناخت کلیدهای عاطفی و احساسی به ما بدهد. (محمدالحسن، یوسف، 1390)

بسیاری از مشکلات رفتاری کودکان در خانه، مدرسه و جامعه نشان‌دهنده آسیب‌های آن‌ها است که به شکل غیرمستقیمی این رنج‌های خود را ابراز می‌کنند، تحقیقات علمی نشان داده‌است مرور حوادث آسیب‌زا در ذهن کودکان اثرات مشابه همان آسیب در آن‌ها ایجاد می‌کند در حوادث آسیب‌زا افراد سعی می‌کنند موضوع سرکوب را فراموش کنند و در نتیجه به بخش ناخودآگاه ذهن خود هدایت می‌نمایند غافل از اینکه خاطرات ناهوشیار همچنان موجب آسیب می‌شوند. طبق نظر فروید درمورد سرکوبی و ناخودآگاه احساسات در تاریکی تکثیر می‌شوند سپس انرژی عواطف سرکوب شده به شکل علائم عصبی خود را نشان می‌دهند. (ساندرلند، مارگوت⁴، 1399)

محققان مختلف پرخاشگری را به روش‌های گوناگون طبقه‌بندی کرده‌اند از جمله:

1- پرخاشگری وسیله‌ای 2- پرخاشگری خصمانه 3- پرخاشگری فیزیکی یا جسمانی 4- پرخاشگری کلامی

5- پرخاشگری مستقیم 6- پرخاشگری غیرمستقیم 7- پرخاشگری رابطه‌ای 8- پرخاشگری ابزاری

که بحث درباره هر کدام باب مفصلی می‌طلبد اما موضوع مورد بحث ما پرخاشگری کلامی است که شامل استفاده از واژگان و تن صدا به قصد وارد کردن آسیب عاطفی به دیگران با اقداماتی نظیر فریاد زدن، فحش دادن، تهدید کلامی، توهین و تحقیر می‌باشد. (میردامادی، مرضیه، 1395)

تمسخر از مصدر سَخَرَ به معنای استهزا و مسخره کردن است یعنی حرفی را به کسی گفتن، لقبی به او دادن یا عملی را نسبت به او انجام دادن که معمولاً باعث خنده و تحقیر شدن افراد می‌شود از آنجا که استهزا در طبیعت خود با تحقیر و توهین همراه است یا چنین صفاتی را تداعی می‌کند سبب تخریب فرد مورد استهزا می‌شود و در برخی از موقعیت‌ها می‌تواند منجر به سوءتفاهم شده و روی روابط دو نفر تأثیر جدی بگذارد. (جهان‌بزرگی، احمد، 1391)

به آن دسته از نام‌های غیر رسمی و ثانویه که علاوه بر نام واقعی و قانونی فرد به وی داده می‌شود لقب گفته می‌شود. نقش و تأثیر افراد در لقبی که به آن‌ها داده می‌شود ناچیز است زیرا افراد در انتخاب القاب خود تقریباً بی‌تأثیرند، القاب به‌طور کل به سه دسته تقسیم می‌شوند:

1- القاب مثبت 2- القاب منفی 3- القاب خنثی

القاب منفی می‌توانند تأثیر مخرب بر روح و روان فرد داشته باشند و موجب تهدید و جبهه‌شخص شوند این القاب همانطور که از نامشان پیداست دارای بار منفی و عاطفی تحقیر هستند و از گونه کنش‌هایی هستند که وجهه مثبت شنونده را تهدید می‌کنند.

طبق دیدگاه واتس استراتژی‌های ادب به دو دسته تقسیم می‌شوند: ابتدا استراتژی‌هایی که به تایید و تقویت وجهه مثبت مخاطب منجر می‌شود و ادب مثبت نام دارد و دوم استراتژی‌هایی که از تجاوز به حریم و آزادی عمل مخاطب و تحمیل به وی پرهیز می‌کند و ادب منفی نامیده می‌شود با توجه به موقعیتی که گفتگو

² shachar

³ Suzanne Forward

⁴ Margot Sunderland

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

در آن صورت می پذیرد لحن گویندگان نیز متغییر خواهد بود و ممکن است لحن طعنه آمیز، خصمانه و برای تغییر باشد. بیشتر القاب زیبا نیستند زیرا مودب بودن در فرهنگ مهم است و برخی از القاب تحقیر که القابی نامناسب و نامطلوب هستند ادب و مهربانی را به همراه ندارند. (رضایی، پرستو، 1398)

برخی از تحقیقاتی که در این زمینه محققان انجام داده اند عبارتند از:

کورانچی⁵ (2016) تأثیر منفی روانی لقب بر دانش آموزان را بررسی کرده و به نقل از اندرسون (1979) بیان کرده است که القاب تأثیر بسیاری بر فرایند خودسازی فرد می گذارند در پژوهش وی 88.5 درصد از پسران لقب دارند که نشان می دهد پسران در عمل لقب دهی در مدارس برترند.

لیا⁶ (2006) در بررسی زبان شناختی القاب دانش آموزان دبیرستانی تایوان 250 لقب را تحلیل کرده است او لقب را نامی غیر رسمی برای فرد دانسته که متفاوت از نام رسمی است و اصول و فرایندهای لقب سازی در میان دانش آموزان را شرح داده و از فرایندهایی چون پیشوندافزایی، بازی با کلمات هم آوا، توصیف توانایی و ویژگی های ظاهری به عنوان لقب دهی یاد کرده است. در پژوهش وی 44 درصد از القاب به لحاظ زبانی به نام کامل فرد مربوط است.

کروزیر و دیموک⁷ (1999) در پژوهشی که به بررسی لقب گذاری در یک مدرسه ابتدایی اختصاص داشت، لقب گذاری را نوعی آزار زبانی در مدارس پنداشته اند. آن ها لقب دهی را در کل، یک رخداد اجتماعی مبهم دانسته اند که می تواند برای اهداف مثبت و منفی به کار گرفته شود. آنها همچنین بیان کرده اند که القاب منفی تأثیری مخرب بر روحیه افراد می گذارد و شخصیت و هویت کودک را تهدید می کند.

فیلیپس⁸ (1990) معتقد است، القاب زیرمجموعه ای از نام های غیر رسمی و ثابت برای اشخاص اند که عمدتاً نزدیکان و آشنایان آن ها را می سازند. او به تفاوت جنسیت در لقب گذاری می پردازد و بیان می کند این تفاوت در لقب گذاری هم منعکس می شود.

مورگان⁹ (1979) از نخستین پژوهشگرانی است که در حوزه لقب مطالعه کرده است و معتقد است القاب، از چهار جنبه، تولید و درک می شوند که عبارتند از: هنجار، کنترل اجتماعی، شأن و توهین. او منابع لقب گذاری را عمدتاً تحریف نام اصلی افراد و یا توصیف ویژگی های ظاهری فرد، رنگ پوست، توصیف توانایی یا عدم توانایی می داند. تشخیص عضویت در گروه، نشان دادن همدلی و اتحاد میان گروهی، روابط میان گروهی و نشان دادن دوستی، از جمله دلایل لقب گذاری است که مورگان به آن ها اشاره می کند.

در این اقدام پژوهی به بررسی و حل مشکل گذاشتن اسم های توهین آمیز خاصه مسخره کردن دیگران با استفاده از لقب و ناسزا در دانش آموزان کلاس پنجم سه در مدرسه عابدزاده مشهد می پردازیم و به سوالات زیر پاسخ می دهیم:

1- علت بوجود آمدن چنین مشکلاتی در دانش آموزان چیست؟

2- راهکارهای رفع این مشکلات چه می تواند باشد؟

3- معلم، والدین و خود دانش آموزان برای رفع مشکل چه اقداماتی می توانند اجرا کنند؟

2- توصیف وضعیت موجود:

اینجانب احمداحمدی دانشجو دانشگاه فرهنگیان در رشته آموزش ابتدایی هستم که طی جلسات متعدد که در مدارس حضور یافته ام متوجه شوخی ها و گاه ها توهین های دانش آموزان با گذاشتن لقب ها و اسم های خاص بر روی یکدیگر پی بردم با توجه به اینکه دامنه این اسم ها و لقب ها می تواند از سطح مدرسه فراتر رفته و به محله، کوچه و خیابان سرایت کند و یا حتی تا سال های بزرگسالی و حتی پیری با آن فرد بماند و او را با آن نام بشناسند این مسئله به دغدغه ذهنی من تبدیل شد.

⁵ Koranchi

⁶ Lia O

⁷ Crozir and Dimock

⁸ phillips

⁹ Morgan

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

مدرسه عابدزاده از جمله مدارس هیأت امنایی استان خراسان رضوی شهرستان مشهد بوده است که در ناحیه 7 قاسم آباد مشهد به نشانی بلوار معلم، معلم 14 قرار دارد. این مدرسه به مساحت محیط آموزشی 328 مترمربع و حیاط 434 مترمربع در سه طبقه توسط جمعی از خیرین مدرسه‌ساز پس از تلاش مداوم در سال 1365 وارد چرخه آموزشی کشور شده است.

دانش‌آموزان این مدرسه که تعداد آن‌ها به بیش از حدود 680 نفر می‌رسد در دوره‌های اول و دوم ابتدایی مشغول به تحصیل هستند. سطح فرهنگی و اجتماعی خانواده‌های این دانش‌آموزان با توجه به منطقه‌ای که مدرسه در آن واقع شده است می‌توان گفت در سطح مطلوب رو به بالا قرار دارند و این موضوع از حیث اقتصادی نیز برای آنها صدق می‌کند.

کلاس پنجم سه در طبقه سوم این مدرسه واقع شده است و فضای کلاس نیز فضایی ساده قرار دارد و تزئینات خاصی توسط دانش‌آموزان و معلم برای کلاس طراحی و اجرا نشده است، این کلاس هم‌مانند سایر کلاس‌های دیگر 35 نفر دانش‌آموز دارد و مشکلی که در این کلاس شاید پررنگ تر از بقیه باشد عدم حضور معلم حداقل یک روز در هفته می‌باشد و از آنجا که دانش‌آموزان موجود در این کلاس نیز اکثراً شر و شور می‌باشند، این موضوع باعث می‌شود تا دانش‌آموزان به حال خود رها شوند و مشکلاتی از جمله موضوع این اقدام پژوهی در کلاس افزایش بیابد.

برای حل مشکلی که به آن اشاره شد نیز مدیر مدرسه از برخی از اولیا و در صورت وجود نیروهای کارورز (مانند بنده) از آنها کمک می‌گیرد که در حین همین کلاس بنده به مشکلات عدیده‌ای که وجود داشت پی بردم که در این اقدام پژوهی می‌خواهیم بر روی 10 نفر از دانش‌آموزان کلاس پنجم سه این مدرسه کار کنیم.

3- شواهد 1:

این اقدام پژوهی طی دوره کارورزی انجام شد که در آن توسط مشاهده انتقادی با استفاده از چک‌لیستی که از قبل تهیه کرده بودم و پرسشنامه و مصاحبه‌ای که از دانش‌آموزان کلاس گرفتم متوجه شدم که دانش‌آموزان گه‌گاه برای صدا کردن یکدیگر به قصد شوخی یا تحقیر و حتی در جواب توهین‌آمیز طرف مقابل از این اسم‌ها و لقب‌ها استفاده می‌کنند.

در همین حین متوجه شدم که بعضی از این لقب‌ها نیز خوشایند برخی دانش‌آموزان است که برگرفته از قهرمانان کارتونها و شباهت اسمی یا ظاهری دانش‌آموزان با آن‌ها است که می‌توان این نوع از اسمی و القاب را در نوع مثبت لقب‌ها جای داد برای مثال دانش‌آموزی به نام شجاع به دلیل شباهت اسمی پسر شجاع نام می‌گیرد اما اغلب لقب‌هایی که دانش‌آموزان به همدیگر نسبت می‌دهند خوشایند افراد کلاس نیست تمام این موضوعات نیز در انشاهایی که در این مورد از دانش‌آموزان گرفتم کاملاً مشهود است.

اما بخاطر اینکه در روزهای دوشنبه معلم این کلاس بدلیل طرح تقلیل در کلاس حاضر نمی‌شود فضا برای کشتزار شیطنت دانش‌آموزان فراهم می‌گردد آنچه در این کلاس مشخص شد اینست که اغلب این لقب‌ها توسط دانش‌آموزان شر و شور و شلوغ کلاس، در زمانی که حوصله دانش‌آموزان کلاس سر می‌رود و آستانه تحمل آنان به پایان می‌رسد به کار برده می‌شود و اقدام به شلوغ‌کاری، شیطنت و گاه‌آ لقب‌سازی برای دیگر دانش‌آموزان می‌کنند و سایر اعضای کلاس نیز به پیروی از این افراد به استفاده از القاب نسبت به سایرین می‌پردازند.

در پرسشنامه اجرا شده جهت جمع‌آوری شواهد که ترکیبی از سه پرسشنامه (روا و پایا) می‌باشد و مجموعاً دارای پانزده سوال است، مشخص شد از بین سوالات پاسخ داده شده توسط دانش‌آموزان حداقل ده سوال اشاره به وجود مشکل در کلاس دارد و سایر افراد کلاس که این مشکل در آنها وجود ندارد یا کمتر است دچار ترس از مسخره شدن هستند.

طی مصاحبه‌ای که با سایر معلمان و کارکنان مدرسه شد به این نتیجه رسیدیم که برخی از معلمان اینگونه اسم‌ها و لقب‌ها را بر اساس شوخی‌های بچه‌گانه می‌دانند و به همین دلیل برخورد جدی‌ای با آن‌ها صورت نمی‌گیرد مورد بعدی اینست که دانش‌آموزان در حضور معلم بطور گسترده از این اسم‌ها استفاده نمی‌کنند و همین مسئله باعث می‌شود معلم برای کنترل نظم کلاس آن‌ها را نادیده بگیرند و اما مسئله دیگر اینکه بعضی از معلمان با وجود آگاهی از عواقب اینگونه اسم‌ها در برخی از مواقع بطور ناخواسته اسم‌هایی را بر زبان می‌آورند که گاه‌آ زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد همه این مسائل زمینه ایجاد این مشکلات را نه تنها در کلاس و مدرسه بلکه در سایر مدارس، کوچه و محله فراهم می‌کند. در مصاحبه‌ای که با چند تن از اولیای دانش‌آموزان انجام شد نیز مشخص گردید که این

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

نوع دانش‌آموزان که در مدرسه و کلاس درس با اینگونه از القاب و اسامی مورد تمسخر و اهانت قرار می‌گیرند اصلاً در مورد آن یا در جهت حل آن با اولیای خود صحبتی نکرده‌اند و اولیا اطلاع زیادی از این اسمها ندارند و هرچه می‌گذرد بین خود دانش‌آموزان است البته برخی از اولیا نیز بطور اتفاقی با مورد خطاب قرار گرفتن فرزند خود یا دیگران با این اسمها برخورد کرده‌اند اما یا آن را به حساب شوخی‌های بچه‌گانه گذاشته‌اند یا اینکه اقدام جدی ای بجز یک تذکر ساده و سطحی انجام نداده‌اند.

طی مشاهده‌ای که در حیطه مدرسه روی دانش‌آموزان صورت گرفت مشخص شد که بدلیل اینکه در حیطه مدرسه تمام دانش‌آموزان مدرسه وجود دارند اغلب دانش‌آموزان طی معاشرت با دانش‌آموزان سنین بالاتر اینگونه اسامی و القاب را می‌آموزند که در این حین دانش‌آموز خود می‌تواند قربانی اینگونه لقب‌ها باشد و دیگران نیز از این لقب برای او استفاده کنند و یا اینکه شخص بعداً خودش اینگونه لقب‌ها را که قبلاً شنیده است به دانش‌آموزان دیگر نسبت دهد.

4-روش:

این تحقیق تحقیقی کاربردی از نوع کیفی، که خود تحقیق کاربردی کیفی به چند دسته تقسیم می‌شود که این تحقیق از دسته اقدام‌پژوهی می‌باشد. اقدام‌پژوهی به معنی پژوهش در عمل است، پژوهش در عمل نوعی از مطالعه و بررسی است که افراد برای تغییر وضعیت نامطلوب و در نهایت بهسازی کارها در محیط شغلی بکار می‌برند و نوعی تحقیق است که توسط خود افراد درگیر در یک مسئله، برای حل یا کاهش آن مشکل یا مسئله انجام می‌گیرد. (اعظمی آغداش و همکاران 1400)

اقدام‌پژوهی یک متدولوژی تحقیق با اهداف دوگانه: اقدام و تحقیق است و به عنوان یک روش تحقیق تحت هدایت یک پارادایم یا دیدگاه فلسفی است (دوستی ایرانی 1390) اقدام‌پژوهی یا اقدام‌پژوهی مشارکتی فرایند مشارکت دوره‌هایی است که به منظور ایجاد تغییر در محیط کاری به جمع‌آوری شواهد پرداخته و با مشارکت افرادی که با مشکل مواجه هستند، راه‌حلی را برای حل مشکل ارائه می‌نماید و آنها را به کار بسته و مورد ارزشیابی قرار می‌دهد. (آتش‌زاده، حسنی 1390)

این نوع تحقیق روشی منحصر به فرد در پژوهش‌های حوزه علوم تربیتی است که طی آن کارکنان با اندیشه بهبود، به پژوهش در محیط آموزشی خود می‌پردازند. (آقای 1395) اقدام‌پژوهی یا نام دیگر آن پژوهش در عمل به عنوان طرح اجرایی، دیگر در مدارس کشور نوعی مطالعه و بررسی قلمداد می‌شود که افراد برای تغییر وضعیت نامطلوب و رسیدن به وضعیت نسبتاً مطلوب و در نهایت بهسازی کارها در محیط شغلی خود آن را به کار می‌برند. (گلمکانی و همکاران، 1400)

4-1 افراد مورد مطالعه:

همانطور که در قسمت شواهد یک توضیح داده شد این اقدام‌پژوهی بر روی 10 نفر از دانش‌آموزان کلاس پنجم سه مدرسه عابدزاده مشهد انجام شد که به دلایل اخلاقی نمی‌توانم اسم آن‌ها را در اینجا ذکر کنم اما روش انتخاب این 10 نفر از بین 40 دانش‌آموز چیست؟ همانطور که باز هم در قسمت شواهد یک به آن اشاره کردم طی مشاهداتی که در کلاس داشتم بعضی از دانش‌آموزان بطور خاص تری در معرض اهانت با انواع لقب‌ها قرار گرفته بودند و تعدادی از آنها از این اتفاق شاکی بودند و دائماً شکایت می‌کردند که:

«آقا اجازه فلانی به من می‌گه: مثلاً دلک» و از این نظر فضای کلاس متشنج می‌شد.

علاوه بر این طی گفتگوهایی که با دانش‌آموزان در کلاس داشتم توجه‌ام به تعدادی از آنها جلب شده بود، که این مورد هم شامل افرادی که اقدام به لقب‌گذاری می‌کردند و هم افرادی که با لقب مورد خطاب قرار می‌گرفتند می‌شود البته لازم به ذکر است که در این هنگام هم با دانش‌آموزان برخورد می‌کردم. در طول کلاس نیز از دانش‌آموزان خواستم تا یک رنگ از کلاس را به نوشتن یک انشا در مورد خودشان اختصاص بدهند که آیا خودشان یا دوستانشان در کلاس با اینگونه اسامی و القاب تحقیر می‌شوند یا خیر و بطور کلی این مشکل چقدر در کلاس آنها وجود دارد.

روش دیگری که به من در انتخاب دانش‌آموزان کمک کرد اطلاعات پرسشنامه‌ای بود که در قسمت شواهد یک برای تشخیص مشکل در کلاس اجرا کردم طی بررسی اطلاعات پرسشنامه تمامی دانش‌آموزان کلاس، تعدادی از دانش‌آموزان که مشکلات آنها بیشتر از حد معمول در کلاس بود انتخاب شدند و در نهایت

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

با استفاده از تجربیات خودم در کلاس، نکاتی که در گفتگو با دانش‌آموزان یادداشت‌برداری کرده‌بودم، خواندن انشاء بچه‌ها و اطلاعات پرسشنامه‌ها به یک جمع‌بندی برای انتخاب این ده نفر از دانش‌آموزان کلاس رسیدم.

4-2 ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات:

در این پژوهش به منظور جمع‌آوری داده‌ها از چهار روش زیر اقدام شده است.

مطالعه کتابخانه‌ای: در این مرحله به سراغ کتابهای فیزیکی و الکترونیکی، مقالات و سایت‌های معتبر مرتبط با موضوع پژوهش رفتیم و با استفاده از آنها در زمینه پرخاشگری، انواع پرخاشگری و پرخاشگری کلامی به سراغ راهکارهای حل مشکل رفتیم و از این طریق چک‌لیستی تهیه شد که مواردی که دارای فراوانی بیشتری بودند انتخاب شدند.

مشاهده: در مرحله مشاهده با بررسی‌هایی که در مطالعه کتابخانه‌ای انجام شد ضمن سنجش روایی محتوایی و صوری آن از طریق متخصصان و پژوهشگران، چک‌لیستی گردآوری شد و این چک‌لیست به صورت مشاهده بالینی در مدرسه اجرا شد و برای تشخیص مشکل از آن استفاده شد.

پرسشنامه: پرسشنامه‌ای که بنده در این تحقیق استفاده کردم پرسشنامه قلدری اولوئوس¹⁰ بود بدلیل اینکه قلدری و موضوع تحقیق اینجانب هر دو در زمینه پرخاشگری هستند و در مواردی سوالات مربوط به همدیگر را شامل می‌شوند بنده سوالات مربوط به موضوع تحقیق خود را از درون این پرسشنامه استخراج کرده و با پرسشنامه استاندارد پرخاشگری ویلیامز¹¹ و همکاران و همچنین پرسشنامه ترس از مسخره شدن پرایر و روچ¹² ترکیب نموده‌ام. روایی و پایایی پرسشنامه قلدری از طریق اجرا در گروه 5000 نفری از دانش‌آموزان دختر و پسر نروژی در سال 1994 توسط سازنده پرسشنامه از طریق همبستگی درونی 0.8 و 0.9 گزارش گردید و اما روایی و پایایی پرسشنامه دوم ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش محبوبی و همکاران (1394) برای این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده‌است و برای این پرسشنامه بالای 0.7 برآورد شده‌است پرسشنامه سوم نیز طبق پژوهش محسن اژه‌ای و همکاران (1395) روایی ظاهری و محتوایی این مقیاس مورد تایید قرار گرفته است همچنین پایایی این پرسشنامه با استفاده از آزمون مجدد تایید شد و آلفای کرونباخ پرسشنامه 0.88 بدست آمد.

مصاحبه تشخیصی: برای انجام این مصاحبه از نوع بدون ساختار با معلم و سایر همکاران حاضر در مدرسه، اولیا و حتی دانش‌آموزان به صورت انشا مصاحبه گرفته شد.

مصاحبه تحلیلی و راهکاری: در این قسمت راهکارهای استخراج شده از منابع کتابخانه‌ای در اختیار صاحب‌نظران قرار گرفت، روایی و پایایی سوالات توسط متخصصان و پژوهشگران تایید شده بود. این راهکارها در یک چک‌لیست شامل سه سوال مرتبط با راهکارهای مربوط به معلم، خانواده و خود دانش‌آموز بوده که هرکدام از این سوال‌ها پنج راهکار را در بر می‌گیرد.

4-3 مصاحبه با متخصصان:

جدول شماره 1: اسامی متخصصان

نام متخصص	حوزه تخصصی	سمت	سابقه
1- دکتر محمد شعبانی	روانشناسی تربیتی و مشاوره تحصیلی	مشاوره دانشگاه فرهنگیان	17 سال
2- دکتر حسن یعقوب‌نژاد	روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی	مشاور دانشگاه فرهنگیان	18 سال
3- دکتر علی سعیدی	مشاوره خانواده و تحصیلی	مشاور دانشگاه فرهنگیان	15 سال
4- دکتر محمد ریاحی	روانشناسی و مشاوره تحصیلی	کلینیک تخصصی	25 سال
5- دکتر محمد نیازی	روانشناسی و استاد دانشگاه	استاد دانشگاه فرهنگیان	20 سال

¹⁰ Uleus

¹¹ Williams

¹² Pryor and Roach

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

پس از جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای توسط کتاب‌ها و مقالات به سراغ تعدادی از متخصصان در حیطه روانشناسی و مشاوره رفتیم برای این منظور به مرکز مشاوره دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید بهشتی مشهد مراجعه کردیم و از سه نفر از مشاوران این مرکز علاوه بر دو نفر دیگر مصاحبه گرفتیم. (جدول شماره 1)

روش مصاحبه به گونه‌ای بود که ابتدا راه‌حل‌ها از منابع کتابخانه‌ای استخراج شده و درون چک‌لیستی با سه سوال که شامل سوالات اقدامات معلم، خانواده و دانش‌آموز در جهت رفع مشکل تنظیم شده‌است تا متخصصان نظرات خود را در مورد راه‌حل‌های پیشنهادی بیان کنند در پایان هر سوال گزینه‌ای طراحی شده‌است تا اگر متخصص نظر دیگری دارد که در راه‌حل‌های موجود در سوال نیامده است آن را بیان کنند.

4-4 روایی و پایایی:

در این پژوهش از تکنیک سه سویه‌سازی به منظور سنجش روایی تاییدی استفاده شد و ابزار جمع‌آوری اطلاعات ما شامل مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه بود. روایی درونی این تحقیق نیز توسط متخصصین حوزه پژوهش تایید شده است. برای روایی بیرونی این تحقیق بنده در مصاحبه‌هایی که با متخصصان انجام دادم مبنای آن را بر فراوانی نظرات گذاشتم.

همچنین برای پایایی از روش موازی‌سازی با شباهت 74 درصدی در پاسخ‌های متخصصان در حوزه روانشناسی، استفاده شده‌است. بنابراین می‌توان گفت این پژوهش روا و پایا می‌باشد.

4-5 تجزیه تحلیل داده‌ها:

برای این اقدام پژوهی راهکارهایی که در ادبیات مانند: کتاب‌ها، مقالات و مجلات روز وجود داشت، استخراج شد و با استفاده از آنها چک‌لیستی تهیه شد سپس چک‌لیست را در اختیار متخصصان قرار دادم و با آنها برای حل مشکل گذاشتن اسم‌های توهین آمیز خاصه لقب مصاحبه کردم و مطالب را به صورت باز، محوری و انتخابی کدگذاری کرده و به نتایجی که ادامه می‌آید رسیدیم. (جدول‌های 2 تا 7)

جدول شماره 2: راهکارهای معلم

منبع راهکار	راهکارهای مربوط به متخصصان
(شعبانی، اکبر، 1395)	کدام راه‌حل اثر بخشی بیشتری در حل مشکل توسط معلم دارد؟
(سبزی، محمد رضا، 1399)	– جریمه کردن یا کم کردن امتیاز.
(نراقی زاده، افسانه، 1395)	– اخم کردن همراه با بیان کلمات، تن صدای بلند و اشاره‌هایی که مشخص کند دانش‌آموز در حال انجام رفتار نامطلوب است.
(دوستی، پیمان و همکاران، 1395)	– الگو سازی برای دانش‌آموز.
(طاهری سرشنیزی، فاطمه، 1398)	– وضع مقررات کلاسی.
	– گفتگو جدی با دانش‌آموز خاطی و والدین آنها.

جدول شماره 3: فراوانی راهکارهای معلم

درصد	فراوانی	راهکارهای مربوط به متخصصان	جملات کدگذاری شده
40%	**	کدام راه‌حل اثر بخشی بیشتری در حل مشکل توسط معلم دارد؟	* معلم باید در ابتدا دانش‌آموز را از طریق قوانین ملزم به رعایت رفتار کند.
20%	*	– جریمه کردن یا کم کردن امتیاز.	* خود معلم باید به قوانین کلاس پایبند باشد تا توسط دانش‌آموزان دیده شود.
100%	*****	– اخم کردن همراه با بیان کلمات، تن صدای بلند و اشاره‌هایی که مشخص کند دانش‌آموز در حال انجام رفتار نامطلوب است.	* برای پایبندی بیشتر به قوانین باید تقویت منفی وجود داشته باشد.
80%	*****	– الگو سازی برای دانش‌آموز.	* گاهی اوقات باید تذکر داد.
80%	*****	– وضع مقررات کلاسی.	* گاهی نیز بطور جدی به دانش‌آموز باید صحبت کرد..
80%	*****	– گفتگو جدی با دانش‌آموز خاطی و والدین آنها.	

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

جدول شماره 4: راهکارهای اولیا

منبع راهکار	راهکارهای مربوط به متخصص
(شاپیرو، لورنس ^{۱۳} ، 1395)	کدام راه حل اثربخشی بیشتری در حل مشکل توسط اولیا دارد؟
(مطیع، حسین، 1397)	– ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزندان با یکدیگر و با والدین.
(علیزاده اصلی، افسانه و همکاران، 1396)	– برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر.
(بریمانی، پژمان و همکاران، 1397)	– سرکشی منظم از مدرسه و وضعیت دانش آموز.
(بهمنی، پارسا و همکاران، 1396)	– تبعیض قرار ندادن بین فرزندان و کاهش تنش میان آنها
	– صحبت کردن با فرزند

جدول شماره 5: فراوانی راهکارهای اولیا

درصد	فراوانی	راهکارهای مربوط به متخصص	جملات کدگذاری شده
100%	*****	کدام راه حل اثربخشی بیشتری در حل مشکل توسط اولیا دارد؟	* بعضی از دانش آموزان از ترسی که از والدین دارند مسائل را به آنها اطلاع نمی دهند....
100%	*****	– ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزندان با یکدیگر و با والدین.	* اکثراً خانواده‌ها اختلافاتی دارند که منجر به خشونت و اهانت در مقابل دیدگان کودک می شود...
40%	**	– برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر.	* کودکان نسبت به توجه والدین در بین خواهرها و برادرها حساس اند....
80%	*****	– سرکشی منظم از مدرسه و وضعیت دانش آموز.	* بهتر است والدین جویای احوال فرزندشان در مدرسه بشوند.
80%	*****	– تبعیض قرار ندادن بین فرزندان و کاهش تنش میان آنها	* والدین مهربانانه با حرف زدن اخبار را از زبان فرزندشان بکشند.
60%	***	– صحبت کردن با فرزند	

جدول شماره 6: راهکارهای دانش آموز

منبع راهکار	راهکارهای مربوط به متخصص
(طالب، هشام و همکاران، 1399)	کدام راه حل اثربخشی بیشتری در حل مشکل خود دانش آموز دارد؟
(نی دلیو، رابرت ^{۱۴} ، 1395)	– سکوت در هنگام عصبانیت
(قهاری، شهربانو، 1397)	– نوشتن احساسات روی کاغذ
(ستارپور، ارنقی و همکاران، 1397)	– تلقین به خود برای آرام بودن
(ناتان دوال، سی ^{۱۵} ، 1393)	– ترک کردن محل
	– کمک گرفتن از اولیا و مربیان

¹³ Lawrence Shapiro

¹⁴ Robert Nee W

¹⁵ C. Nathan Doval

جدول شماره 7: فراوانی راهکارهای دانش آموز

درصد	فراوانی	راهکارهای مربوط به متخصص	جملات کدگذاری شده
60%	***	کدام راه حل اثربخشی بیشتری در حل مشکل توسط خود دانش آموز دارد؟ _ سکوت در هنگام عصبانیت	*به آنها یا بدهیم اگر کسی به آنها ناسزا گفت ما نیز نباید همان کار را انجام دهیم.
40%	**	_ نوشتن احساسات روی کاغذ _ تلقین به خود برای آرام بودن	*اگر کسی به هر دلیلی ما را عصبانی کرد ابتدا خودمان را آرام کنیم سپس.... *اگر بشود از آن فضا دور بشوند....
20%	*	_ ترک کردن محل	*در صورتی که خودش نتوانست مشکل را حل کند کمک بگیرد....
100%	****	_ کمک گرفتن از اولیا و مربیان	

5- انتخاب راهکارها:

با توجه به چک لیستی که خدمت متخصصان محترم ارائه شد و طبق فراوانی نظرات آنها درباره هر راهکار به این نتیجه می‌رسیم:

_ در چک لیست راهکارهای مربوط به کاهش مشکل از جانب معلم می‌توان مشاهده نمود که تمامی راهکارها می‌تواند به کاهش مشکل کمک کنند اما از بین همه آنها سه راهکار الگوسازی برای دانش آموز، وضع مقررات کلاسی و گفتگو جدی با دانش آموز خاطی و والدین آنها دارای اثربخشی بیشتری نسبت به سایر روش‌ها می‌باشند.

_ در چک لیست راهکارهای مربوط به اولیا نیز می‌توان مشاهده نمود که باز هم تمامی راهکارها در حل مشکل کمک کننده هستند اما از بین آنها سه راهکار ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزندان با سایر فرزندان و خود آنها، تبعیض قرار ندادن بین فرزندان و کاهش تنش میان آنها و برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر بیشترین فراوانی را نسبت به سایر روش‌ها دارد.

_ در چک لیست راهکارهای مربوط به خود دانش آموز نیز می‌توان مشاهده نمود که بهترین راهکارها می‌تواند سکوت کردن در مقابل فرد خاطی و کمک گرفتن از اولیا و مربیان در جهت حل یا راهنمایی برای حل مشکل باشد که بیشترین فراوانی را نیز نسبت به سایر روش‌ها دارا هستند.

5-1 امکان سنجی راهکارها:

_ راهکارهای مربوط به معلم:

1- الگوسازی برای دانش آموز: این راهکار به همراه یک راهکار دیگر بیشترین فراوانی را در بین راهکارهای مربوط به معلم دارد و از آنجا که الگوسازی فرایندی زمانبر و طولانی مدت است و اجرای و پیاده‌سازی آن نیازمند برنامه‌ریزی قبلی می‌باشد بنده به دلیل کمبود وقت قادر به اجرای این راهکار نمی‌باشم.

2- وضع مقررات کلاسی: این راهکار بسیار ساده اما کاربردی است که با صرف زمان کمی نیز همراه است معلم می‌تواند با تعیین قوانینی برای کلاس در جلوگیری و کم‌رنگ کردن برخی اقدامات دانش آموزان گام بردارد یکی از نکاتی که در جهت اجرای این گام باید مدنظر داشت جدیت در کار است و برای بنده قابل اجرا می‌باشد.

3- گفتگو جدی با دانش آموز خاطی و والدین آنها: گفتگو با دانش آموز و والدین باعث می‌شود تا معلم از دو جهت در حل مشکل گام بردارد اول اینکه دانش آموز به جدیت مسئله پی می‌برد و سعی می‌کند تا دیگر رفتارش را تکرار نکند دوم اینکه باعث می‌شود علاوه بر اینکه شرح حالی از اوضاع انضباطی دانش آموز به اولیا

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

بدهیم، می توان از آنها در جهت بهبود مشکل در کلاس استفاده کرد (با استفاده از راهکارهای مربوط به والدین که در ادامه توضیح داده خواهد شد) این گام نیز بسیار ساده و قابل اجرا است.

4- جریمه کردن یا کم کردن امتیاز:

5- اخم کردن همراه با بیان کلمات، تن صدای بلند و اشاره‌هایی که مشخص کند دانش آموز در حال انجام رفتار نامطلوب است:

گام‌های 4 و 5 از گام‌های بسیار ساده و به نوعی می‌شود گفت هنر معلمی است و با اینکه کمترین فراوانی را در بین راهکارها داشتند می‌توان از آنها به عنوان مکملی برای بهبود نتیجه گام‌های دیگر استفاده کرد و بسیار ساده و قابل اجرا می‌باشد.

_ راهکارهای مربوط به اولیا:

1- ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزندان با یکدیگر و والدین:

2- برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر:

3- تبعیض قرار ندادن میان فرزندان و کاهش تنش میان آنها:

4- صحبت کردن با فرزند:

هر کدام از گام‌های 1، 2، 3 و 4 در بین راهکارهای مربوط به اولیا بیشترین فراوانی را نسبت به سایر راهکارها را در گروه خود داشتند نقص در هر کدام از این سه مورد یادشده می‌تواند زمینه را برای بروز انواع مشکلات در کلاس فراهم آورد و همانطور که قبلاً گفتیم معلم می‌تواند از اولیا درخواست کمک کند و آنها در این زمینه‌ها به سادگی توجیه کند این راهکارها ساده هستند و با یک جلسه دعوت از اولیا قابل انجام می‌باشند.

5- سرکشی منظم از مدرسه و وضعیت دانش‌آموزان: بدلیل اینکه اغلب اولیای (پدر و مادر) دانش‌آموزان مدرسه شاغل می‌باشند امکان اینکه بطور منظم در مدرسه حضور بیابند و جویای وضعیت دانش‌آموزان باشند نیست از طرفی بدلیل مشغله کاری کارکنان مدرسه و هرج و مرجی که در مدرسه ایجاد می‌شود، امکان پیاده سازی این روش وجود ندارد.

_ راهکارهای مربوط به خود دانش‌آموزان:

1- کمک گرفتن از اولیا و مربیان: این راهکار بیشترین فراوانی را در بین راهکارهای مربوط به خود دانش‌آموزان دارد معلم می‌تواند بطور فردی و یا اینکه جمعی به دانش‌آموزان یاد بدهد که در برخورد با چنین مسائلی پیش از هر اقدامی از اولیا و یا اینکه کارکنان مدرسه مانند ناظم کمک بگیرند. با اینکه رفتارهای دانش‌آموزان چندان قابل پیش‌بینی نیستند اما براحتی قابل اجرا می‌باشد و می‌توان از این طریق توسط خود دانش‌آموزان به خاموشی اینگونه رفتارها کمک کنیم.

2- سکوت در هنگام عصبانیت 3- تلقین به خود برای آرام بودن 4- ترک محل: موارد 2، 3 و 4 به ترتیب بیشترین فراوانی را پس از گزینه 1 در بین راهکارهای مربوط به دانش‌آموز داشتند اما از آنجا که کودکان براحتی نمی‌توانند این موارد را فرا بگیرند و زمانبر است از اجرا آن صرف نظر می‌کنیم.

6- راهکارهای نهایی اجرا شده:

وضع مقررات کلاسی: یکی از بخش‌های مهم و جدایی ناپذیر در مدیریت موثر کلاس درس و کنترل رفتار دانش‌آموزان، تعیین قوانین کلاس توسط معلم است. چراکه اجرای آنها در مقایسه با روش‌های دیگر نسبتاً ساده‌تر است و به جای اصلاح رفتارهای مخرب و چالش برانگیز، بر پیشگیری از این رفتارها قبل از وقوع، متمرکز هستند. قوانین کلاس، مقرراتی هستند که با استفاده از آن دانش‌آموزان متوجه می‌شوند که در کلاس درس مجاز به کارهایی هستند و اجازه انجام چه کارهایی را ندارند. عدم تعیین قوانین مهم کلاس می‌تواند باعث ایجاد بدرفتاری، دعوا و فعالیت‌های خطرناک از سوی برخی شاگردان شود. همین موضوع احساس امنیت دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد ضمن اینکه امکان تدریس موثر در چنین کلاسی وجود نخواهد داشت، در نتیجه سطح یادگیری دانش‌آموزان نیز کاهش پیدا می‌کند. تعیین چنین قوانینی از سوی معلم، از آسیب رسیدن به شاگردان جلوگیری کرده احساس امنیت و سطح یادگیری آنها را افزایش می‌دهد.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

گفتگو جدی با دانش‌آموز خاطی و والدین آنها: به محض اطلاع از مشکل آموزشی یا رفتاری کودک، علاوه بر گفتگو جدی و برخورد با دانش‌آموز بدون توجه به اینکه روز اول یا هفته اول باز شدن مدرسه است یا برعکس، باید با والدین دانش‌آموز ارتباط برقرار کرد. این مسئله هسته اصلی همکاری موفق با خانواده‌ها است. با همکاری والدین در اولین فرصت برای برنامه‌ریزی ممکن است متوجه شوید که عوامل خانوادگی دیگری نیز وجود دارند که در عملکرد رفتاری کودک تاثیرگذار هستند مانند: طلاق، فوت والدین یا دیگر اعضای خانواده یا برخی بحران‌های دیگر خانوادگی که به شما کمک می‌کند بتوانید راه‌حل‌هایی برای افزایش احساس امنیت خاطر در دانش‌آموز، در مقابل آنچه می‌توانید یک وضعیت غیرقابل پیش‌بینی در خانه بنامید پیدا کنید.

جریمه کردن یا کم کردن امتیاز:

اخم کردن همراه با بیان کلمات، تن صدای بلند و اشاره‌هایی که مشخص کند دانش‌آموز در حال انجام رفتار نامطلوب است:

در آموزش و پرورش، وظیفه مربیان تنها این نیست که به ایجاد و تقویت و تثبیت رفتار مطلوب اقدام کنند، بلکه باید بکوشند رفتارهای نامطلوبی را که به هر دلیل در شاگرد شکل گرفته است تقلیل دهند یا بکلی از بین ببرند. برای تقلیل دادن یا از بین بردن رفتارهای نامطلوب، روش‌هایی مانند خاموشی، تقویت رفتارهای مغایر، سبزی یا اشباع، محروم کردن، جریمه و تنبیه پیشنهاد شده است که بسته به شرایط می‌توان آنها را بکار گرفت.

ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزندان با یکدیگر و والدین: فارغ از اینکه این فرزند، در چه برهه‌ای از زندگی بسر می‌برد، والدین می‌بایست این اصل کلی را مدنظر داشته باشند که برقراری ارتباط صمیمانه و گرم با فرزند، اولین قدم موثر در اطاعت پذیری فرزند از دستورات و ارزش‌های اخلاقی والدین است. همواره باید این نکته را به مدنظر داشت که اگر والدین، رفتاری کج خلقانه و انتقادی از خود نشان دهند، فرزندان تا زمانی از آنها حرف شنوی دارند که از آنها ترس داشته باشند. از همین رو به محض اینکه فرزندان تشخیص دادند ترس بی مورد است، در برابر والدین و مربیان خود می‌ایستند و نافرمانی می‌کنند.

در موارد متعددی می‌توان مشکلات جدی فرزندان را تنها با یک تذکر آرام و برخورد صمیمانه و به دور از خشونت از بین برد. البته این بدین معنی نیست که تنها برخورد صمیمانه والدین با فرزند، راهگشا باشد، بلکه باید همواره با حفظ اولویت بخشی «مُدارا در زندگی»، اصل تعادل در این زمینه را رعایت کرد که در غیر اینصورت، اطاعت‌گریزی فرزندان همچنان پابرجا خواهد ماند.

برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر: از آن جایی که مادر حافظ و مراقبت کننده اصلی کودکان است بی احترامی به او از سوی پدر و مرد خانواده باعث نگرانی بچه‌ها می‌شود و در آینده نسبت به تهدیدات آسیب‌پذیر خواهند بود. یک خانواده را در نظر بگیرید که از دوران سن کم کودک خود، برای آنان یک شخصیت مستقل قائل هستند و رفتاری خلاف اخلاق انجام نمی‌دهند این رفتار آنان موجب می‌شود که به شکل غیر مستقیم روی زندگی کودک خود تاثیر بگذارند و به آنان آموزش دهند که به همه اشخاص در هر موقعیت و جایگاهی که هستند احترام بگذارند. پدر و مادر برای فرزندانشان مرجع جایگاه و قدرت هستند برای همین نوع رفتار آنها تاثیر زیادی در تربیت پسران و دخترانشان می‌گذارد و فرزندان آنها پدر و مادر خود را الگوی خودشان قرار می‌دهند و در روابط و بازی‌هایشان با خواهر یا برادرهایشان این الگوها را اجرا می‌کنند.

تبعیض قرار ندادن میان فرزندان و کاهش تنش میان آنها: تبعیض باعث می‌شود که روان فرزند محروم از توجه، فشرده، آزرده و ناراحت شود و آن فرزند عزیز کرده، متکی به غیر، ضعیف‌النفس، زودرنج و لوس تربیت شود. در نتیجه این اشتباه، دو سر باخت است و برای هر دو فرزند، آسیب‌های روانشناسانه در پی خواهد داشت. خشم، ناکامی، احساس سرخوردگی، طردشدگی، حقارت و اعتماد به نفس کم به ترتیب از تاثیرات روانی تبعیض برای فرزند غیرمحبوب به شمار می‌رود، حال آن که توجه بیش از حد به یک فرزند موجب شکل‌گیری رفتارهای کمال‌گرایانه و خودشیفته می‌شود. این دسته از فرزندان همواره دوست دارند در جامعه مورد توجه قرار گیرند اما زمانی که وارد جامعه می‌شوند همانند خانواده در آن جا محبوبیت ندارند. در این زمان است که مانند کودک نامحسوب دچار سرخوردگی می‌شوند و آسیب‌های اصلی را حس می‌کنند. همین رفتارها باعث می‌شود این فرزندان حتی در بزرگ سالی هم با یکدیگر روابط خواهرانه و برادرانه‌ای نداشته باشند.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

6-1 اجرای راهکار و شروع اصلاح رفتار:

راهکارهای مربوط به معلم: این راهکارها بطور ترکیبی با یکدیگر و در درون هم اجرا شدند به گونه‌ای که در طی سه هفته اجرای راهکارها بر روی دانش‌آموزان در اولین جلسه ورود به کلاس قوانینی برای صحبت با یکدیگر و صدا زدن همدیگر در کلاس گذاشته شد قوانین از قرار زیر بودند:

1_هیچ کس حق صدا زدن دوستانش با القاب و اسامی توهین‌آمیز را ندارد.(حتی برای شوخی)

2_هیچ کس در کلاس حق فحش دادن را ندارد.

3_همدیگر را با الفاظ محترمانه مانند: «آقا» صدا می‌زنیم.

4_در صورت بروز اشتباه حق درگیری و تکرار اشتباه فرد را نداریم و تنها سکوت می‌کنیم و از معلم راهنمایی می‌خواهیم.

5_در صورت بروز اشتباه ستاره قرمز به فرد تعلق می‌گیرد و به ازای هر پنج ستاره یک نمره از انضباط کم خواهد شد.

این چهار قانون مربوط به وضع مقررات کلاسی می‌باشد که مورد پنجم برای پایبندی بیشتر دانش‌آموز به این قوانین و راهکار جریمه کردن و کم کردن امتیاز لحاظ شده است.

برای اینکه دانش‌آموزان اهمیت این قوانین را درک کنند خود نیز این قوانین را رعایت می‌کردم و در صورت اشتباه دانش‌آموزان از این اشتباه آنان چشم‌پوشی نمی‌کردم و متناسب با اشتباه دانش‌آموز و فضای کلاس با آنها برخورد می‌کردم گاهی از حداقل واکنش مانند اخم کردن، اشاره و تذکر استفاده می‌کردم تا علاوه بر اینکه دانش‌آموز متوجه اشتباهش بشود، فضای کلاس و روند درس مختل نشود در مواقعی نیز با دانش‌آموز بطور جدی صحبت می‌کردم و او را متوجه عواقب کارش می‌ساختم، در بالاترین سطح برخورد نیز که دانش‌آموز به هشدارها و قوانین بطور مکرر بی‌توجهی می‌نمود اقدام به کم کردن امتیاز می‌کردم و از والدین دانش‌آموز دعوت می‌کردم و در حضور خود دانش‌آموز با آنها صحبت می‌کردم.

راهکارهای مربوط به والدین: از آنجایی که حل این مشکل در مدرسه ارتباط تنگاتنگی با خانه و خانواده دارد در همان جلسات اولیه قبل از اجرا خانواده دانش‌آموزان را به مدرسه دعوت کردم و در ابتدا در مورد اهمیت این موضوع در زندگی حال و آینده دانش‌آموزان صحبت کردم و آنها را نسبت به کارهایی که در خانه می‌تواند موجب تشدید این مشکل بشود توجیه کردم رفتارهایی مانند: برخورد والدین با یکدیگر در خانه(نحوه صدا زدن یکدیگر و نزاع‌های خانوادگی)، تبعیض قراردادن میان فرزندان و... و از آنها خواستم تا در این مدت نسبت به این رفتارها مراقبت کنند و فضایی صمیمانه بین خودشان و فرزندشان برقرار کنند تا فرزند پراحتی تمام مشکلاتش را برای آنها بازگو کند و آنها بتوانند در این زمینه راهنمایی‌های لازم را به آنها داشته باشند سپس آنها را نسبت به اقداماتی که می‌خواستم در مدرسه جرا کنم آگاه کردم و از آنان قول همکاری گرفتم.

راهکارهای مربوط به دانش‌آموزان: از آنجا که دامنه این مشکل تنها در کلاس نیست و دانش‌آموز خود نیز باید مهارت‌هایی را کسب کند تا در کوچه و خیابان نیز نسبت به این مشکلات واکنش صحیحی داشته باشد در هنگامی که در پایان ساعت کلاسی وقت بیشتری برایمان باقی می‌ماند و درس زودتر تمام می‌شد برای دانش‌آموزان در مورد مهارت‌هایی مانند کنترل خشم، اهمیت ادب و احترام در زندگی و قرآن صحبت می‌کردم. و به دانش‌آموزان می‌آموختم که در صورت مواجه شدن با چنین مشکلاتی تنها کاری که باید انجام دهند اینست که سکوت کنند و از آنجا دور شوند سپس از بزرگ‌ترها مانند: پدر، مادر، معلم و سایر بزرگترهای قابل اطمینان کمک بگیرند.

در مواقعی نیز با دانش‌آموزان مستقیم درباره خود موضوع صحبت می‌کردم و از آنان می‌خواستم تا نظراتشان را در مورد علت این کار بازگو نمایند و بگویند این کار خوب است یا خیر اگر خیر چرا بعضی‌ها اقدام به این کارها می‌کنند و اینکه خودشان را جای افراد قربانی این کار بگذارند و نظرات و احساساتشان را بیان کنند، سپس از آنها می‌خواستم بگویند اگر کسی با آنها چنین برخوردی انجام دهد چگونه این مشکل را برطرف می‌کنند و در نهایت به اصلاح نظرات اشتباه آنها در جهت اهداف خود می‌پرداختم.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

7- شواهد 2:

پس از اجرای راهکارها به مدت سه هفته دوباره همان کارهای مرحله شواهد یک را اجرا کردم و با استفاده از چک‌لیست مشاهده ابتدا به مشاهده تاملی رفتار بچه‌ها پرداختم و تقریباً استفاده از کلمات توهین‌آمیز و تحقیرکننده در کلام بچه‌ها صفر شده بود.

سپس برای اینکه مطمئن شوم که مشاهدات من در کلاس درست بوده‌است پرسشنامه‌ای که قبلاً در کلاس اجرا کرده بودم را دوباره در کلاس به اجرا گذاشتم و در این مرحله پرسشنامه قلدری اولوئوس^{۱۶} را بدلیل اینکه قلدری و موضوع تحقیق اینجانب هر دو در زمینه پرخاشگری هستند و در مواردی سوالات مربوط به همدیگر را شامل می‌شوند اجرا کردم بنده سوالات مربوط به موضوع تحقیق خود را از درون این پرسشنامه استخراج کرده و با پرسشنامه استاندارد پرخاشگری ویلیامز^{۱۷} و همکاران و همچنین پرسشنامه ترس از مسخره شدن پرایر و روچ^{۱۸} ترکیب نموده‌ام. و متوجه شدم که نسبت به قسمت شواهد 1 پرخاشگری کلامی در دانش‌آموزان بسیار کاهش یافته‌است.

علاوه بر این‌ها همانطور که در قسمت شواهد 1 از دانش‌آموزان خواسته بودم از آنان خواستم تا در این باره انشایی بنویسند تا از نظرات آنها که شاید در پرسشنامه به آن اشاره نشده‌است آگاه بشوم که در این قسمت نیز آثار بهبود به وضوح آشکار است.

در نهایت به سراغ مصاحبه با اولیای دانش‌آموزان رفتم و در ابتدا از آن‌ها در مورد اجرای راهکارهایی که گفته بودم پرسیدم و والدین تقریباً راهکارها را اجرا کرده بودند از آنها در مورد فرزندانشان پرسیدم که در برخورد با سایر هم سن و سال‌های خود در کوچه و خیابان و سایر فرزندان اقوام و آشنایان چگونه برخورد می‌کنند و آیا در برخورد و کلام آنها با سایرین تغییری ایجاد شده‌است یا خیر؟ که آنها نیز آثار بهبود در فرزندشان را تایید کردند.

8- ارزیابی تاثیر اقدامات جدید:

برای حل مشکل گذاشتن اسم‌های توهین‌آمیز توسط دانش‌آموزان بر روی یکدیگر مجموعه‌ای از راهکارهای مربوط به معلم، اولیا و دانش‌آموز در مدت سه هفته اجرا شد که هر کدام به تفکیک عبارتند از:

راهکارهای مربوط به معلم: جریمه کردن یا کم کردن امتیاز، اخم کردن همراه با بیان کلمات، تن صدای بلند و اشاره‌هایی که مشخص کند دانش‌آموز در حال انجام رفتار نامطلوب است، وضع مقررات کلاسی و گفتگو جدی با دانش‌آموز و والدین آنها.

راهکارهای مربوط به اولیا: ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزندان با والدین، برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر، تبعیض قرار ندادن میان فرزندان و کاهش تنش میان آنها و صحبت کردن با فرزند.

راهکارهای مربوط به دانش‌آموز: سکوت هنگام عصبانیت، تلقین به خود برای آرام بودن، ترک کردن محل و کمک گرفتن از اولیا و مربیان.

این راهکارها با توجه به پیوستگی و هم‌بستگی که با هم دارند و از آنجایی که این راهکارها با هم اجرا شده نمی‌توان اثرات هر کدام را بطور جداگانه و دقیق مشخص کرد. اما از آنجایی که اصلی‌ترین راهکار وضع قوانین و مقررات است و سایر راهکارها نقش مکمل برای این راهکار را بازی می‌کنند می‌توان گفت اثربخشی این راهکار نسبت به سایر راهکارها بیشتر است پس از این راهکار جریمه کردن و کم کردن امتیاز بالاترین اثربخشی را در بین سایر روش‌ها دارد و به نوعی این روش خود باعث تقویت راهکار اول یعنی وضع قوانین و مقررات می‌شود.

در بین راهکارهای اولیا نیز طبق نظر اولیای دانش‌آموزان در ابتدا برخورد محترمانه اعضای خانواده بخصوص والدین با یکدیگر و سپس تبعیض قرار ندادن بین فرزندان و کاهش تنش میان آنها بیشترین اثر را بر روی فرزندان آنها داشته‌است. اما در راهکارهای مربوط به دانش‌آموزان نیز به ترتیب کمک گرفتن از اولیا و مربیان، سکوت کردن هنگام عصبانیت و ترک محل بیشترین اثر بخشی را داشته‌است.

¹⁶ Uleus

¹⁷ Williams

¹⁸ Pryor and Roach

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

بطور کلی می توان نتیجه گرفت اجرای مجموعه این راهکارها با یکدیگر می تواند در حل مشکل گذاشتن اسم های توهین آمیز موثر و مفید باشد.

جدول شماره 8: مقایسه شواهد 1 و 2

کارپوشه (انشاء)	پرسشنامه (15 سوال)	مصاحبه با والدین (15 سوال)	مشاهده (موارد ثبت شده)	
مشکل کاملا مشهود	11	9	13	شواهد 1
رفع مشکل کاملا مشهود	5	2	4	شواهد 2

9- بحث و نتیجه گیری:

کایل¹⁹ (1991) دریافت که معلم هنگامی می تواند در تعامل خود با دانش آموز نتیجه ای موثر کسب کند که نکاتی را رعایت کند: معلم در اولین گام می بایست رفتار دانش آموز را بطور دقیق تبیین و مشخص نماید. سپس اهداف و انگیزه های بد رفتاری دانش آموز را دریابد. و در گام سوم راهبردهای مناسب به منظور اصلاح رفتار را عملاً بکار گیرد. در گام چهارم راهبردی ترغیب کننده و متناسب با وضعیت دانش آموز به کار گیرد و سرانجام برای دستیابی به نتیجه موثر از والدین نیز کمک بخواهد و آنها را در به انجام رساندن راهبرد مورد نظر مشارکت دهد.

موریسون²⁰ (1993) و همکاران نیز طی تحقیقی دریافتند که تعامل موثر بین خانواده، معلم و مدرسه باعث می شود تا 67٪ دانش آموزان به اهداف تحصیلی و تربیتی دست یابند و تغییرات بدست آمده نیز از پایداری بالایی برخوردار باشد.

سلیمی (1382) طی تحقیقی که تحت عنوان مطالعه تاثیر رفتار معلم بر نظم پذیری دانش آموزان در مدرسه انجام داد مشخص کرد عدم تمایل به نظم پذیری در مدارس پیامدهای منفی گوناگون و فراوانی برای دانش آموزان در حیطه های آموزشی، اجتماعی و خانوادگی در بر دارد و علاقه نداشتن به نظم پذیری حتی در دانش آموزانی که دچار مشکلات حاد و نابهنجار نیستند زمینه قانون گریزی، خودکم بینی و تخلفات بیشتری را در آنان فراهم می آورد. نتایج این تحقیق نشان می دهند که رفتار دوستانه معلم با دانش آموز عامل موثری در ترغیب دانش آموزان به نظم پذیری است و بر این اساس می توان گفت که نظم و مقررات و رابطه سازنده معلم-شاگرد از عوامل اصلی رفتار مناسب در محیط آموزشی است.

در تحقیقی دیگر نشان داده شده است هنگامی که معلم از دیدگاه دانش آموزان در حکم شخصی علاقه مند به نظم پذیری و به عنوان نمونه ای برای توجه به قانون پذیرفته شود، آنان تمایل زیادی پیدا می کنند تا با چنین ویژگی هایی همانندسازی کنند. این تحقیق نشان داد که علاقه مندی به نظم پذیری در میان دانش آموزان با عناصر مزبور رابطه مثبت معنادار دارد و الگو بودن معلم و احترام گذاشتن او به شخصیت دانش آموزان در ترغیب آنان به نظم پذیری و کاهش مشکلات اخلاقی آنان موثر است.

برخی از محققان گزارش کرده اند که آموزش گروهی کنترل خشم بر انواع پر خاشگری دانش آموزان پسر 12_15 سال موثر است (مالکی و همکاران، 2012). برخی دیگر نیز در پژوهش خود دریافتند که آموزش مهارت مقابله با هیجانات ناخوشایند در کاهش پر خاشگری رابطه ای و آشکار دانش آموزان موثر است (علی اکبری، چرغی، 2016). گروهی دیگر نیز خویشتن داری را در جلوگیری از بروز انواع خشونت مهم می دانند و به این نتیجه رسیدند که افراد خویشتن دار بر رفتار خود کنترل بیشتری دارند و هنگام عصبانیت بهتر می توانند رفتار خود را کنترل کنند (سالیوان²¹ و همکاران، 2007)، در همین باب مطالعه برخی دیگر از محققان حاکی از آن است که شیوع خشونت در میان افراد بعد از اکتساب مهارت های خویشتن داری، کاهش می یابد (رونن، روزنباوم²²، 2010).

¹⁹ Kyle

²⁰ Morrison

²¹ sullivan

²² Ronen and Rosenbaum

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

در پژوهشی کاسیوپو، پیسه و زاپولا²³(2013) به بررسی رابطه میان کنترل والدین، کارکرد خانواده و رضایت از زندگی نوجوانان پرداختند. نتایج نشان داد کنترل روانشناختی والدین چه در مورد میزان وابستگی و چه در مورد دستاوردها و عملکرد فرزندان بطور منفی با رضایت از زندگی همبستگی دارد اما رضایت از زندگی به شکل مثبت و معناداری با ابعاد دیگر کارکردهای خانواده همچون پاسخگویی عاطفی، درگیری هیجانی و تعاملات خانوادگی در ارتباط است.

شارما²⁴(2015) در پژوهشی به بررسی نقش محیط خانواده در سازگاری نوجوانان پرداخت که نتایج آن حاکی از آن است که محیط خانوادگی منسجم همراه با روابط حمایتی بین اعضای خانواده، همبستگی اعضا و در عین حال حفظ استقلال فردی و بیان احساسات با سطح درگیری کمتر، پیش‌بینی کننده سازش یافتگی بیشتر و پرخاشگری کمتر فرزندان است.

میرزایی، شاکری نیا و اصغری(2016) نشان دادند که بین عملکرد خانواده و پرخاشگری رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بدین صورت که خانواده‌ها هرچه عملکرد بهتری داشته باشند، فرزندان آنها پرخاشگری کمتری خواهند داشت بنابراین خانواده‌ها نقش موثری در آینده فرزندان خود ایفا می‌کنند و می‌توانند با عملکرد صحیح در راستای کاهش پرخاشگری فرزندان خود موثر باشند.

با توجه به تحقیقات مربوط به هر بخش (راهکارهای مربوط به معلم، دانش آموز و خانواده) می‌توان نتیجه گرفت اقداماتی که در طی این تحقیق صورت گرفت موثر بوده و در کاهش پرخاشگری کلامی(لقب‌گذاری، تحقیر و تمسخر) موثر واقع شده‌اند.

9-1 محدودیت‌ها:

از اصلی‌ترین محدودیت‌هایی که در طی این تحقیق وجود داشت مشکل کمبود زمان بود با توجه به اینکه کارکردن بر روی چنین مشکلاتی نیازمند صرف زمان نسبتاً طولانی است اما این امکان در این تحقیق مقدور نبود. از جمله چالش‌های مهم دیگر هماهنگی با معلم اصلی کلاس بود بدلیل اینکه بنده در مدرسه کارورز بودم و تنها یک روز در هفته کلاس کاملاً در اختیار بنده بود، اجرای بهتر این تحقیق می‌طلبید این مدت زمان بیشتر شود و به حداقل سه روز در هفته افزایش یابد و همین موضوع برنامه‌ریزی خاصی می‌طلبید که علاوه بر پیش بردن اهداف کلاس و برنامه‌های درسی، اهداف تحقیق نیز دنبال شود و در طول این مدت استمرار داشته باشد.

9-2 پیشنهادات:

از جمله پیشنهاداتی که برای معلمان گرامی مطرح می‌شود اینست که در اجرای قوانین کلاس خود و برخورد با مشکلات اخلاقی و پرخاشگری‌های کلامی قاطع باشند و ادب و احترام را اولین و اساسی‌ترین قانون کلاس‌شان قرار بدهند و هیچگاه از دایره‌ی ادب خارج نشوند و در جهت حل این چنین مشکلاتی با رفتارشان برای دانش‌آموزان الگوسازی کنند.

از جمله پیشنهاداتی که برای پژوهشگران محترم مطرح می‌شود نیز اینست که در تحقیقات آینده از راهکار الگوسازی که در این تحقیق بدلیل کمبود وقت استفاده نشد را در تحقیقات خود استفاده کنند. پیشنهاد دیگر اینکه هر کدام از مجموعه راهکارهای مربوط به اولیا و دانش‌آموز را بصورت جداگانه در تحقیقاتشان استفاده کنند. لازم به ذکر است که اجرای این مجموعه راهکارها بر روی گروه‌های مختلف سنی و مقاطع مختلف تحصیلی نیز مطالب ارزنده‌ای به ارمغان می‌آورد.

²³ Cacioppo, Pece and Zappulla

²⁴ Sharma

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

منابع:

- آقایی، محمدمهدی (1395). معلم فکور و اقدام پژوهی: پیوند عمل آموزش با نظریه زنده. فصل نامه معلم فکور. (4).1.
- آتش زاده شوریده، فروزان، حسنی، چرخیده (1390). اقدام پژوهی راهی برای ارتقا کیفیت خدمات پرستاری. پژوهش پرستاری دوره 6. (21). 48_580
- اعظمی آغداش، صابر، موسوی، احمد، محمددخت، سالار، قرایی، حجت الله (1400). مفاهیم و کاربرد اقدام پژوهی در ارتقای عملکرد نظام سلامت: راهنمایی برای مدیران. مجله تصویر سلامت. (3)2.
- ارنساقت، دایان (1401). والد خوب_کودک لوس: ک.دکی برباد رفته. ترجمه: عابدینی مزرعه، سمیه. تهران: انتشارات اسبار. 300
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (1391).
- بریمانی، پژمان، طالبی، آزاده، اسلامی، علیرضا (1397). پرخاشگری در کودکان و نوجوانان و روشهای مقابله با آن. تهران: انتشارات دیماج. 142
- بهمنی، پارسا، برزگر، مجی (1396). اثربخشی قصه درمانی بر کاهش پرخاشگری و افزایش مهارت های اجتماعی در کودکان. نشریه روش ها و مدل های روانشناختی. (30)8. 205_218
- تهرانی، مجتبی (1398). فحش، طعن، لحن و انتقام جویی. تهران: موسسه فرهنگی پژوهشی مصابیح الهدی. دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی حاج آقا مجتبی تهرانی. 168
- جهان بزرگی، احمد (1391). هجو و تمسخر، فحش و ناسزا. تهران: پژوهشکده امام باقرالعلوم (ع)، 200
- دوستی ایرانی، مهری، عبدلی، سامره، پرویزی، سرور، سیدفاطمی، نعیمه، امینی، مسعود (1390). پارادایمی برای اقدام پژوهی. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ویژه نامه توسعه آموزشی و ارتقا سلامت. (9). 3_4
- دوستی، پیمان، غلامی، سحر، ترابیان، سحرالسادات (1395). اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر کاهش پرخاشگری در دانش آموزان مبتلا به اعتیاد اینترنتی. نشریه سلامت و مراقبت. (18)1. 63_72
- داوودی، محمد، حسینی زاده، سیدعلی (1398). سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع). تهران: انتشارات سمت، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی. 378
- رضایی، پرستو (1398). بررسی تطبیقی القاب تحقیر و تمجید در زبان فارسی و کردی. فصلنامه اورمزد. (46). 126_144
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (1390) شماره: 309. دبیرخانه شورا عالی انقلاب فرهنگی. تهران: خیابان فلسطین شمالی
- ساندرلند، مارگوت (1399). قصه درمانی کودکان. ترجمه: حسینی کوملایی، زرین، خورشیدی، سهیلا، موحدراد، فاطمه. تهران: انتشارات اندیشه معاصر. 158
- سبزی، محمدرضا (1399). مهارت های تربیتی_تحصیلی کودک (ویژه اساتید، معلمان و اولیای محترم). تهران: انتشارات نسیم کوثر. 88
- ستارپور ایرانی، فریبا، جمالی قراخانلو، یاور، مرادی کیا، حامد، همتی، لیلی (1397). مقایسه تاثیر تمرینات جسمانی و مهارت کنترل خشم بر کاهش پرخاشگری نوجوانان پسر. نشریه طب جوانبخشی. (4)7. 143_152
- سلیمی، سیدحسن (1382). مطالعه تاثیر رفتار معلم بر نظم پذیری دانش آموزان در مدرسه. نشریه نوآوری های آموزشی. (2)6. 95_108
- شاپیرو، لورنس (1395). تمرین ایجاد آرامش و کاهش فشارهای روانی. ترجمه: حسینی کوملایی، زرین، خورشیدی، سهیلا، موحدراد، فاطمه. تهران: انتشارات آپریس. 158
- شعبانی، اکبر (1394). انحرافات اخلاقی نو جوانان و راهکارهای درمانی برای والدین. تهران: انتشارات مبین اندیشه. 112

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

طاهری سرتشنیزی، فاطمه (1398). پرخاشگری در دانش‌آموزان (ماهیت، علل و درمان). تهران: انتشارات جالیز. 102

طالب، هشام، ابوسلیمان، عبدالحمید، طالب، عمر (1399) و روابط والدین و کودک راهنمایی برای پرورش فرزندان. ترجمه: عزیزی، بیان، حاتمی، آرزو. تهران: انتشارات داستان. 743

فوروارد، سوزان (1402). والدین سمی. ترجمه: شعبانی، محسن. تهران: انتشارات یوشیتا. 288

قهاری، شهربانو (1397). رهایی از خشم و پرخاشگری. تهران: انتشارات دانژه. 104

قهاری، شهربانو (1392). وداع با خشم و پرخاشگری. تهران: انتشارات قطره. 108

گلمکانی، ملیحه، حسین قلی‌زاده، رضوان، آهنچیان، نرگس، بنی اسد، شهین (1400). تجارب زیسته معلمان از نحوه اجرای طرح‌های درس پژوهی و اقدام پژوهی در مدارس ابتدایی. راهبردهای نوین تعلیم و تربیت. (2012). 2.

مطیع، حسین (1397). تاثیر نقش پدر بر تربیت فرزند. قم: انتشارات بو کتاب. 244

میردامادی، مرضیه (1395). پرخاشگری کودکان و درمان آن. تهران: انتشارات گیوا. 110

محمدالحسن، یوسف (1390). گذری بر تربیت فرزندان در اسلام. ترجمه: دارابی، عبدالله. تهران: انتشارات احسان. 64

نی، دلیبو، رابرت (1395). روشهای کنترل خشم: چگونه پاسخ‌های مخرب را به رفتار سازنده تبدیل کنیم؟. ترجمه: سعدی‌پور، اسماعیل، فرهنگ رنجبر، مهرنوش، موسایی سنجر، دلارام. تهران: انتشارات دیدار. 350

نراقی‌زاده، افسانه (1395). مسائل نوجوانان و جوانان. تهران: انتشارات مهراندیش. 112

KURANCHIE, A. (2012). "STUDENTS' NICKNAMES: THEIR SOURCES AND EFFECTS ON LEARNING". JOURNAL OF EDUCATION AND PRACTICE. VOL. 3. NO. 14. PP. 126-132.

HERZFELD, MICHAEL (2016). CULTURAL INTIMACY: SOCIAL POETICS AND THE REAL LIFE OF STATES, SOCIETIES, AND INSTITUTIONS. ROUTLEDGE. P. 73. ISBN 978-1-317-29755-0.

PONTZER, D. (2010). A THEORETICAL TEST OF BULLYING BEHAVIOR: PARENTING, PERSONALITY, AND BULLY/VICTIM RELATIONSHIP. JOURNAL OF FAMILY VIOLENCE, 25, 259-273. DOI: 10.1007/S10896-009-9289-5

MORGAN, J.; CH. O'NEILL & R. HARRÈ (1979), NICKNAMES: THEIR ORIGINS AND SOCIAL CONSEQUENCES. LONDON: ROUTLEDGE AND KEGAN PAUL.

LIAO, CH. CH. (2006). "LINGUISTIC ANALYSIS OF NICKNAMES OF JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS". JOURNAL OF LANGUAGE AND LINGUISTICS. VOL. 5(1). PP. 68-86.

OLWEUS, D. (1996). THE REVISED OLWEUS BULLY/VICTIM QUESTIONNAIRE. BERGEN, NORWAY: RESEARCH CENTRE FOR HEALTH PROMOTION, UNIVERSITY OF BERGEN.

WILLIAMS, T. Y., BOYD, J. C., CASCARDI, M. A., & POYTHRESS, N. (1996). FACTOR STRUCTURE AND CONVERGENT VALIDITY OF THE AGGRESSION QUESTIONNAIRE IN AN OFFENDER POPULATION. PSYCHOLOGICAL ASSESSMENT, 8(4), 398.

WORLD HEALTH ORGANIZATION (2015). ADOLESCENT MENTAL HEALTH. AVAILABLE AT: [HTTP://WWW.WHO.INT/TOPICS/ADOLESCENT_HEALTH/EN](http://www.who.int/topics/adolescent_health/en). ACCESSED: JUNE 12, 2017.

SHACHAR K, ROSENBAUM M, ORKIBI H. HAMAMA L. (2016). REDUCING CHILD AGGRESSION THROUGH SPORTS INTERVENTION: THE ROLE OF SELF-CONTROL SKILLS AND EMOTIONS. CHILDREN AND YOUTH SERVICES REVIEW; 71: 241_249

MIRZAEI F, SHAKERIANI I, ASGHARI F(2016). THE ASSOCIATIONS BETWEEN PARENT-CHILD RELATIONSHIP AND AGGRESSIVE BEHAVIOR AMONG STUDENTS. JOURNAL OF CHILD MENTAL HEALTH.2(4):21-34.

SHARMA M, JOSHI HL(2015). ROLE OF FAMILY ENVIRONMENT AND PARENTING STYLE IN ADJUSTMENT AMONG MALE ADOLESCENTS. INT J CURR RES ACA REO.3(1).252-63.

CACIOPPO M, PACE U, ZAPPULLA C(2013). PARENTAL PSYCHOLOGICAL CONTROL, QUALITY OF FAMILY CONTEXT AND LIFE SATISFACTION AMONG ITALIAN ADOLESCENTS. CHILDINDICATORS RESEARCH. 6(1):91-179. RONEN T, ROSENBAUM M. (2010). DEVELOPING LEARNED RESOURCEFULNESS IN ADOLESCENTS TO HELP THEM REDUCE THEIR AGGRESSIVE BEHAVIOR: PRELIMINARY FINDINGS. RESEARCH ON SOCIAL WORK PRACTICE; 20: 410-426.

SULLIVAN TN, FARRELL AD, KLIEWER W, VULIN REYNOHDS M, VALOIS RF. (2007). EXPOSURE TO VIOLENCE IN EARLY ADOLESCENCE: THE IMPACT OF SELF RESTRAINT, WITNESSING VIOLENCE, AND VICTIMIZATION ON AGGRESSION. ADOLESCENCE; 27 (8): 296-323.

ALIAKBARI-DEHKORDI M, CHERAGHI-BIDGHI F. (2016). THE EFFECTIVENESS OF TEACHING COPING SKILLS FOR DEALING WITH UNPLEASANT EMOTIONS ON APPARENT AND RELATIONAL AGGRESSION IN STUDENTS. JOURNAL OF SCHOOL PSYCHOLOGY; 5 (3): 148-166. (IN PERSIAN).

MALEKI S, KHOSHKNAB M, RAHGHOUY A, RAHGHOUZAR M. (2012). INVESTIGATION THE EFFICACY GROUP INSTRUCTING ANGER CONTROL SKILL ON AGGRESSION OF THE 12-15 YEARS OLD MALE STUDENTS. JOURNAL OF IRAN NURSING; 69: 26-35. (IN PERSIAN).

KYLE, PATRICIA, B. (1991). DEVELOPING COOPERATIVE INTERACTION IN SCHOOLS FOR TEACHERS AND ADMINISTRATORS. INDIVIDUAL PSYCHIATRIC JOURNAL OF ADLERIAN THEORY-RESEARCH ON PATRICIE, VOL. 42 (2): 261-265.

MORRISON, JAMES, A.; OLIVOS, KATHY.; DOMINGUEZ, GEORGE; GOMEZ, DIANE ET. AL.(1993). THE APPLICATION OF FAMILY SYSTEMS APPROACHES TO SCHOOL BEHAVIOR AND SCHOOL PROBLEMS ON A SCHOOL - LEVEL DISCIPLINE BOARD: AN OUTCOME STUDY. ELEMENTARY SCHOOL GUIDANCE AND COUNSELING, VOL. 27 (4): 258-272.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

پیوست‌ها: (نمونه فرم‌های مصاحبه با متخصص، پرسشنامه و انشاهای بچه‌ها)

پرسشنامه قدری اولیوس، ۱۳۹۶

۱- از مدرسه من با اسم ما و لقب نظیر اسم ما زده اند یا شماره در کرده اند یا با دیگر ویژگی‌های فراموش شده مرا آزر داده اند.

۲- این مورد در دو ماه گذشته در مدرسه برای من اتفاق نیفتاده است.

۳- دو یا سه بار در ماه

۴- من همیشه شایسته شدن با لقب و اسمی از گذشته و با شماره شناسنامه خود روزی روزگاری فراموش کرده ام.

۵- این مورد در دو ماه گذشته در مدرسه برای من اتفاق نیفتاده است.

۶- دو یا سه بار در ماه

۷- اگر در این رابطه با کسی صحبت کرده‌ام این را از تجربه‌های زیر مشخص کنید.

۸- معلم کلاستان

۹- من شناسنامه خود را در مدرسه فراموش کرده‌ام.

۱۰- دو یا سه بار در ماه

۱۱- این مورد در دو ماه گذشته در مدرسه برای من اتفاق نیفتاده است.

۱۲- دو یا سه بار در ماه

۱۳- اگر در این رابطه با کسی صحبت کرده‌ام این را از تجربه‌های زیر مشخص کنید.

۱۴- معلم کلاستان

۱۵- من شناسنامه خود را در مدرسه فراموش کرده‌ام.

۱۶- دو یا سه بار در ماه

۱۷- این مورد در دو ماه گذشته در مدرسه برای من اتفاق نیفتاده است.

۱۸- دو یا سه بار در ماه

۱۹- اگر در این رابطه با کسی صحبت کرده‌ام این را از تجربه‌های زیر مشخص کنید.

۲۰- معلم کلاستان

۲۱- من شناسنامه خود را در مدرسه فراموش کرده‌ام.

۲۲- دو یا سه بار در ماه

۲۳- این مورد در دو ماه گذشته در مدرسه برای من اتفاق نیفتاده است.

۲۴- دو یا سه بار در ماه

۲۵- اگر در این رابطه با کسی صحبت کرده‌ام این را از تجربه‌های زیر مشخص کنید.

۲۶- معلم کلاستان

۲۷- من شناسنامه خود را در مدرسه فراموش کرده‌ام.

۲۸- دو یا سه بار در ماه

۲۹- این مورد در دو ماه گذشته در مدرسه برای من اتفاق نیفتاده است.

۳۰- دو یا سه بار در ماه

پرسشنامه به سوالات پرسشنامه یادداشت و صداقت جواب دهیها

پرسشنامه پرسشگری اولیوس و اولیوس (۱۳۹۶)

۱- نامی اولاد مانند یک کاتبه بودم البته لشکر هستم

۲- همیشه

۳- همیشه

۴- همیشه

۵- همیشه

۶- همیشه

۷- همیشه

۸- همیشه

۹- همیشه

۱۰- همیشه

۱۱- همیشه

۱۲- همیشه

۱۳- همیشه

۱۴- همیشه

۱۵- همیشه

۱۶- همیشه

۱۷- همیشه

۱۸- همیشه

۱۹- همیشه

۲۰- همیشه

۲۱- همیشه

۲۲- همیشه

۲۳- همیشه

۲۴- همیشه

۲۵- همیشه

۲۶- همیشه

۲۷- همیشه

۲۸- همیشه

۲۹- همیشه

۳۰- همیشه

Subject: انشاء Day: ۲۰ Month: ۲۰ Year: ۱۳۹۶

من محمد امین حریمی هستم ولی بچه‌ها مثل کیان و باغدار و میزبان
 بچه‌ها من لقب‌های زیادی دارند کیان رحیمی و باغدار محمدنور محمدنور
 عرفان حریمی شخصی و علی عزیزان خلیج تا فی خلیج ناراحت
 می‌شوم و گاهی من عصیان این اسم نمی‌توانم خلیج کار بدی است
 مثلا دوستم علی خلیج را با ساقی مثل خلیج را به هفت می‌کنی مثل
 با صلاح می‌کنی چه جایی
 به نظر من بچه‌ها باید با هر لقبی که بزرگ‌تر لقب برای
 نظارت حریمی

سوالات مربوط به متخصص

(چگونه توانستم مشکل دانش آموزین اینجانب را حل کنم؟)

نام و نام خانوادگی: محمد شاد

روزمه کامل تخصصی: در زمینه روانشناسی و مشاوره تحصیلی و خانوادگی

۱- در حیطه روانشناسی کدام راه‌حل تربیتی بیشتری در حل مشکل ذکر شده توسط معلم دارد؟

الف: توضیح ملاحظه

ب: جرمه کردن یا کم کردن امتیاز

ج: اخراج همراه با بیان کلمات، تن صدای بلند و اشاره‌هایی که مشخص کند دانش آموز در حال انجام رفتار نامطلوب است.

د: تشبیه همراه با تشویق

ه: نادیده گرفتن از جایگاه معلم

ت: متخصص محترم اگر موردی در این حیطه است که در گزینه‌های بالا نیامده ذکر کنید

۲- کدام راه‌حل تربیتی بیشتری در حل مشکل ذکر شده توسط اولیا دارد؟

الف: صحبت کردن با فرزند درباره موضوع و رفتارهای ناپسند

ب: برخورد محترمانه انضامی خانواده بخصوص والدین با یکدیگر

ج: ایجاد فضای صمیمانه برای ارتباط فرزند با والدین

د: تشبیه

ه: متخصص محترم اگر موردی در این حیطه است که در گزینه‌های بالا نیامده ذکر کنید

موضوع: انتقاد تراهن (امیر خسرو میثاقی) تاریخ:

اسم گذاشتن برای دیگران خیلی خیل کار نادر است و
 اشتباه است من قبل خودم روی دیگران اسم نمی‌گذاشتم
 اما نتوانستم در این کار کار خودم نیست دیگر اسم نگذاشتم و
 وقتی خودم را برای آنما قرار دادم حس بد داشتم و کار خودم نبود
 بعضی بچه‌ها خودش را حال و بعضی ناراحت می‌شوند ناراحت
 نمی‌کنند اگر دوستم هم داشت باشنه ما نیا بر مسخره کنیم صحبت
 بزرگ‌ها هم نیا بیا این کار را نکنند عاقلانه بنیادین می‌توانند بنیادین
 و با بزرگ‌ها باید مطالب نترس می‌توانند طلب آنها هم ناراحت و شرم
 و اگر ما با او دعوا کنیم ما هم کار اشتباهی می‌کنیم و او هم ما را
 بیشتر مسخره می‌کنند ما باید بدیم پس او و او را می‌بیم من می‌خواهم
 هر مسخره‌کننده پس لطفاً مرا مسخره نکن